

بررسی و تحلیل مالکیت مشاعی در حوزه مالکیت فکری

در نظام حقوقی ایران

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۴/۲۹، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۶/۰۲)

مصطفی صفری ابری

چکیده

حوزه مالکیت فکری یکی از موضوعات حقوقی جدید می باشد که دارای ابعاد و ارکان مختلفی است و منشا بروز اختلافات حقوقی بسیاری گشته است. یکی از آنها حقوق مالکیت مشاعی می باشد که با توجه به عدم توجه لازم و کافی قانون گذار، سهم زیادی از اختلافات حقوقی را به خود اختصاص داده است. این پژوهش بر آن است تا رویکرد نظام حقوقی ایران را در خصوص مالکیت مشاعی در حوزه مالکیت فکری مورد بررسی قرار دهد. به طور کلی می توان بیان نمود که نظام حقوقی ایران، از قواعد عام حقوق مدنی در این خصوص استفاده می کند و همچنین قوانینی خاص در حوزه مالکیت مشاع در مالکیت فکری دارد و با ارائه قواعد شکلی و عرفی نیز کمک شایانی در حل تعارضات حقوقی متعدد نموده است. این پژوهش با شیوه توصیفی تحلیلی و به روش مطالعات کتابخانه ای و ابزار فیش برداری به مطالعه پرداخته و نتایج حاصل از کار پژوهشی و میدانی را استنتاج نموده است.

واژگان کلیدی: حقوق مالکیت معنوی، مالکیت فکری، مالکیت ادبی و هنری، مالکیت

صنعتی

- کلیات حقوق مالکیت فکری

حق امتیازی است که قانون برای رفع نیازهای مادی و یا معنوی انسان به او اعطا می‌کند. مانند حق ازدواج که یک نوع نیاز معنوی است.

حق مالکیت برای رفع نیاز مادی انسان در نظر گرفته شده است به طور مثال این کتاب برای من است.

- تعریف حق مالکیت معنوی

حق مالکیت نسبت به تراوشات ذهنی و ابتکارات انسان است که از لحاظ مادی نیز دارای ارزش اقتصادی است. مثل کتابی که نویسنده آن را تالیف می‌کند. پدیدآورنده علاوه بر حقوق مالی از حقوق معنوی اثر خود بهره‌مند می‌گردد که گاه ارزش آن از حقوق مادی بیشتر است.

مالکیت معنوی یا فکری در مقابل مالکیت جسمی و مادی قرار می‌گیرد به این صورت که مالکیت جسمی، شی یا مالی است که وجود خارجی ندارد بلکه حاصل تراوشات فکری و ذهنی افراد است و قانونگذار از این خلاقیت منحصر به فرد افراد حمایت ویژه‌ای کرده است. مالکیت فکری یک دارایی نامحسوس و بسیار مهم است که سوءاستفاده از آن به راحتی ممکن است. بنابراین مالکیت فکر باید به صورت فیزیکی بروز و ظهور پیدا کند، مانند کتاب که حاصل تراوشات ذهنی نویسنده آن است یا اختراع یک وسیله، در صورتی مورد حمایت قانونگذار قرار خواهد گرفت که شخص وسیله‌ای خلاقانه اختراع کند. در این صورت

قانونگذار از این اختراع حمایت خواهد کرد اما صرف اینکه شخص ایده‌ای در ذهن خود دارد مورد حمایت واقع نشده است.

• اشخاص برخوردار از حق مالکیت فکری

۱- خود شخص آن را به وجود آورده باشد یعنی آن را خلق کرده باشد.

۲- مالک علامت تجاری خود باشد.

۳- اگر مالک واقعی و خالق برآید یا اختراع نیست باید مالکیت فکری را از خالق آن خریداری کرده باشد.

بخش اول: ویژگی مالکیت معنوی

۱- مالک آن شخص است و متعلق به فرد یا کسب و کار است.

۲- در مواردی قابل نقل و انتقال است.

۳- می‌تواند دارای مالکان متعدد باشد و بیشتر از یک مالک داشته باشد.

• تقسیم‌بندی مالکیت معنوی

مالکیت فکری به دو دسته تقسیم می‌شود:

یک - مالکیت صنعتی

یکی از شاخه‌های حقوق تجارت است که خود شامل چند مورد است.

الف) ثبت ورقه اختراع: به مخترع یک حق منحصر به فردی می‌دهد که هیچ شخصی امکان استفاده متعارض با اختراع را ندارد بلکه مخترع یک حق انحصاری دارد.

این حق اختراع باید مطابق مقررات به ثبت برسد. حق ثبت اختراع در قانون ثبت تعریف شده است که: مطابق ماده ۱ اختراعات و اکتشافات محصول فکر شخص یا اشخاص است که برای نخستین بار فرآیند خاصی را ارائه می‌کند و به حل مشکلی در یک حرفه، فن، صنعت و غیره می‌پردازد.

ب) علامت تجاری: تصویر یا کلمه و یا صدا است که نام و برند شرکت را به نمایش می‌گذارد و این نشان تجاری محصول یا خدمات شرکت را به نمایش می‌گذارد.

این علامت، کالا و خدمات شرکت را از سایر شرکت‌های دیگر متمایز می‌کند. علامت در واقع هر نشانی است که قابل رویت باشد و بتواند کالا یا خدمات شخص حقیقی یا حقوقی را از یکدیگر متمایز کند. البته این حق انحصاری باید مطابق قانون به ثبت رسیده باشد تا یک حق انحصاری محسوب شود.

ج) اسرار تجاری: همان گونه که از نام آن مشخص است، اسرار تجاری هر نوع از اطلاعات ارزشمندی است که عموم افراد آن را نمی‌دانند و در صورت فاش شدن آن از ارزش اقتصادی‌اش کاسته می‌شود. مطابق ماده ۶۵ قانون تجارت الکترونیکی: اسرار تجاری شامل پیامی است که اطلاعات، الگوها و فرمول‌ها، برنامه‌ها، تالیف منتشر نشده، داد و ستد و فنون و طرح‌های تجاری و امثالهم را در بر دارد که به صورت مستقل دارای ارزش اقتصادی است و در اختیار عموم قرار ندارد و برای حفظ و حراست آن تلاش می‌شود.

دو - کپی رایت

حمایت از خلاقیت‌های اشخاص مثل نوشته، کتاب، و غیره است که منحصر به آن‌ها است را پوشش می‌دهد. هر شخصی که قسمتی یا تمام اثر متعلق به فردی را که قانون از آن حمایت نموده، به نام خود و یا حتی به نام شخص پدیدآورنده بدون اجازه او عامدا و یا عالما به نام فردی غیر از ناشر آن پخش کند، به حبس تادیبی از ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهد شد.

بخش دوم: تاریخچه و ماهیت حقوق مالکیت فکری^۱

آنچه که امروزه سرقت ادبی^۲ ترجمه می‌شود، مفهوم جدیدی است که با مفهوم سرقت ادبی در کتابهای قدما متفاوت است. این مفهوم بعد از رنسانس و پیدا شدن صنعت چاپ پدید آمده و مبتنی بر مفهوم مالکیت فکری است، مفهومی که در تمدن اسلامی و به طور کلی حقوق سنتی وجود نداشته است. حال با وجود تعاملات بین المللی تأمین امنیت فکری و روحی تولیدکنندگان و ناشران و توزیع کنندگان آثار علمی و هنری و نرم افزارهای رایانه‌ای و حفظ منافع آنان و دفاع از مالکیت فکری و مادی آنان مستلزم وضع قوانین است، و این قوانین هم باید نه فقط حافظ منافع تولیدکنندگان و ناشران داخلی، بلکه حافظ همه تولیدکنندگان و ناشران، اعم از داخلی و خارجی، باشد. به نظر می‌رسد تا زمانی که قوانین بین‌المللی به عنوان قسمتی از جامعه علمی و فرهنگی و هنری در جهان و قواعد معامله در بازار انتشاراتی و دیجیتالی رعایت نشود، وضع قوانین داخلی هم سامان نخواهد گرفت.

^۱. Intellectual Property Rights

^۲. plagiarism

مبانی موجه سنتی که در توجیه مالکیت بر اموال مادی و محسوس بدان استناد می‌گردد به هنگامی که در توجیه مالکیت‌های فکری به کار می‌رود، بسیار مشکل می‌آفریند. و این به دلیل ماهیت غیرانحصاری موضوعات تحت پوشش مالکیت فکری است زیرا به خوبی می‌دانیم که تصرف و بهره‌برداری یک شخص از محصولات فکری مانع از تصرف و بهره‌برداری دیگران نیست. همچنین نسبت به پذیرش حقوق مالکیت فکری به شکلی خصوصی و انحصاری مخالفت‌های جدی وجود دارد. اگر بپذیریم که هدف قوانین حمایت از مالکیت فکری ارتقای سطح کمی و کیفی دانش و پخش و نشر اطلاعات و بهره‌برداری هرچه بیشتر از آن می‌باشد ضرورت پیوستن به توافق نامه‌های جهانی کپی رایت و حقوق پدیدآورندگان و مالکیت فکری و طبعاً مزایا و عواقب این امر بیش از پیش آشکار می‌گردد. وجه اشتراک فراوانی میان همه موضوعات گرد آمده تحت عنوان حقوق مالکیت فکری وجود دارد، زمانی که با تنوع نظام‌های حقوقی همراه می‌گردد، وضعیت بسیار پیچیده‌ای را ایجاد می‌کند، به گونه‌ای که رفع تعارضات و جمع بین حقوق پدید آورندگان و استفاده کنندگان یا غیرممکن یا بسیار سخت و پیچیده می‌شود. در کنار عامل تنوع و پیچیدگی موضوعات و نظام‌های حقوقی مالکیت فکری، عامل ازدیاد را که ویژگی ذاتی بیشتر مصادیق حقوق مالکیت فکری است، باید اضافه نمود. موضوعات حقوق مالکیت فکری اکثراً به گونه‌ای است که امکان محدود نمودن آنها در چهارچوب مرزهای یک کشور وجود نداشته و بدین وسیله این موضوعات معمولاً از حیطه حاکمیت یک نظام حقوقی فراتر رفته و با چندین نظام حقوقی ارتباط پیدا کرده و موجب تداخل چندین نظام حقوقی با یکدیگر می‌گردند، به عنوان نمونه، حق کپی‌رایت را نمی‌توان محدود در مرزهای کشوری که اثر در آن ایجاد گردیده نمود و بدین وسیله مانع از تکثیر اثر در خارج از مرزها شد. پیدایش اینترنت و افزایش تجارت

الکترونیکی نیز بر این مشکل افزوده و مسائل جدیدی را در این ارتباط ایجاد کرده است. عامل تخصصی بودن بیشتر موضوعات حقوق مالکیت فکری نیز بر پیچیدگی های قبلی می افزاید. تخصصی بودن موضوعات مذکور، ضرورت دانش فنی بالایی را در قضات و سایر افراد درگیر در مکانیزم حل و فصل دعاوی و اجرای آرای صادره ایجاد می کند. در حالی که مراجع عمومی معمولاً تخصص فنی لازم برای رسیدگی به این گونه اختلافات را ندارند و به همین دلیل یا نسبت به رسیدگی به این گونه دعاوی تمایلی از خود نشان نداده یا در صورت رسیدگی نتایج مطلوبی را ارائه نمی دهند. وجود این ویژگی ها در موضوعات حقوق مالکیت فکری موجب شده است تا اختلافات مربوط به آنها از طبیعت خاصی برخوردار باشد و در نتیجه وجود مکانیزم های خاصی همانند محاکم تخصصی حقوق مالکیت فکری برای حل و فصل آنها ضرورت پیدا کند. بنابراین ضرورت حمایت از «حقوق مالکیت فکری» آشکار تر می شود که به عنوان بخش جدیدی از نهاد مالکیت و مشتمل بر «مالکیت های صنعتی، ادبی و هنری» برای حمایت از آثار ادبی، علمی و هنری، اختراعات، علائم تجاری، نشان های جغرافیایی و غیره^۱ در سطح بین المللی، از قرن نوزدهم به بعد و با تصویب دو کنوانسیون بین المللی مهم یعنی «کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت های صنعتی» در سال ۱۸۸۳^۲ و «کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری» در سال ۱۸۸۶^۳ نهاده شده و با مرور زمان متحول شده است.

۱. سابقه حمایت از حقوق مالکیت های فکری در نظام های داخلی کشورها در قرن پانزدهم میلادی ریشه دارد و کشورهای «انگلستان» و «ونیز» اولین حمایت کنندگان از حقوق مالکیت های فکری بوده اند. رجوع شود: غریبی، روش های حل و فصل بین المللی اختلافات در حقوق مالکیت فکری، ص ۱۱۵.

۲. Paris Convention for the Protection of Industrial Property.

۳. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.

بدون تردید، تحقق اصلی ترین اهداف بنیانگذاران این کنوانسیون ها به منظور شکوفایی خلاقیت های فردی و ارتقا معیارهای زیستی بشر با تحولات و تغییرات تدریجی در کیفیت علوم و فنون، منوط به وجود مقرراتی جامع و اجرای تعهدات بین المللی دول عضو به شرح مذکور و مقرر در آن پیمان های بین المللی ضمن توجه به اصل بنیادین «حاکمیت دولت ها» می باشد. مقرراتی که از یک طرف به دلیل حمایت دولت ها از افراد مخترع و آفریننده در قلمرو صلاحیت های سرزمینی، دارای خصیصه حقوق داخلی و از طرف دیگر با توجه به تعهدات دولت ها برای ایجاد معیارهای خاص حمایتی و انجام اقدامات حمایتی با ماهیت فرا سرزمینی، دارای جنبه بین المللی است و این ویژگی ها در کل، حقوق مالکیت های فکری را از خصیصه ای منحصر به فرد^۱ برخوردار ساخته است.

بخش سوم: مفهوم حمایت از حقوق مالکیت فکری

واضح است که در این قلمرو، همیشه تفسیر قواعد و اجرای مقررات حقوق مالکیت فکری بین المللی با ضوابط، اصول و اهداف اصلی بنیانگذاران آنها یکسان نبوده و لاجرم اجرای ناقص و یا عدم اجرای آن مقررات، موجبات اختلاف بین دارندگان حقوق مالکیت فکری در قلمرو داخلی کشورها و بین دول متعاقد کنوانسیون ها در عرصه جامعه بین المللی را فراهم می کند که بدون شک، حل و فصل مطلوب آن اختلافات به منظور تضمین اعتبار پیمان بین المللی مورد نظر، مستلزم به کارگیری ترتیبات و یا وجود نظام خاص حل و فصل اختلافات می باشد. نظام حل و فصل اختلافاتی که به دلیل برخورداری حقوق مالکیت فکری از ماهیتی دو گانه، دارای ابعاد ملی و بین المللی بوده و به همین دلیل دول عضو کنوانسیون های حمایت کننده از حقوق

^۱. Sui- generis

مالکیت‌های فکری با قبول اعمال چنین نظامی، عموماً متعهد می‌شوند که اختلافات مطرح در داخل محدوده سرزمینی خود را با تسهیلات قضایی به منظور محاکمه و مجازات ناقضان داخلی حقوق مالکیت فکری و «اختلافات بین‌المللی» را که در رابطه با تفسیر و یا اجرای حقوق مالکیت فکری بوجود می‌آیند و حل و فصل آنها با توجه به ماهیت حقوقی آنها در صلاحیت مراجع قضایی بین‌المللی از جمله «دیوان بین‌المللی دادگستری» می‌باشد^۱، (ممتاز، ۱۳۶۶، ص ۹۲) به روش‌های سیاسی، شبه قضایی و یا قضایی حل و فصل نمایند. هر چند از عبارت «اختلاف بین‌المللی» در اسناد حقوقی حمایت از حقوق مالکیت فکری، هیچ تعریف خاصی به عمل نیامده و تشخیص این امر به حقوق بین‌الملل عرفی وانهاده شده است. اگرچه در حقوق بین‌الملل هم «اختلاف بین‌المللی» تعریف نشده و استناد حقوقدانان بین‌المللی در تعیین ابعاد حقوقی «اختلاف بین‌المللی» تنها به تعبیر «دیوان دایمی دادگستری بین‌المللی» در رأی قضیه «ماوروماتیس» مربوط به سال ۱۹۲۴^۲ و ماده ۳۶ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری مبتنی است که مقرر می‌دارد: «کلیه اختلافات مربوط به تفسیر یک معاهده (هر مسأله که موضوع حقوق بین‌الملل باشد) حقیقت هر امر که در صورت ثبوت نقض یک تعهد بین‌المللی محسوب شود و نوع و میزان غرامتی که برای نقض تعهد بین‌المللی پرداخت می‌شود، جزو اختلافات حقوقی محسوب می‌شوند.»

یعنی در این موارد هم، تنها معیارهای تشخیص ماهیت یک اختلاف بین‌المللی که عموماً از اوصاف حقوقی و سیاسی برخوردار می‌باشد و تعیین آنها برای احراز صلاحیت مرجع

۱. حل و فصل این گونه اختلافات با رجوع به قواعد پذیرفته شده حقوق بین‌الملل میسر است و از این رو اختلافات حقوقی غالباً به داوری و یا دادگستری بین‌المللی ارجاع می‌گردند.

۲. Mavrommatis Concessions Case, Encyclopedia of Public International Law, North Holland, Publishing Company, Vol. ۲, ۱۹۸۱, p. ۱۸۲.

بین‌المللی رسیدگی‌کننده لازم است، مورد تبیین قرار گرفته‌اند.^۱ (صفدری، ۱۳۴۲، ص ۶۰۷) هرچند کلیه اختلافات مربوط به تفسیر و اجرای مقررات مربوط به حمایت از حقوق مالکیت فکری به شرح کنوانسیون‌های بین‌المللی متضمن آن حقوق، ذاتاً از ماهیت کاملاً «حقوقی»^۲ برخوردار بوده و رسیدگی به آنها هم با وجود سایر شرایط، ذاتاً در صلاحیت مراجع قضایی بین‌المللی مذکور در آن اسناد حقوقی بین‌المللی می‌باشد.

بخش چهارم: مالکیت ادبی و هنری^۳

حقوق مالکیت ادبی و هنری^۴ مجموعه حقوق و امتیازات انحصاری است که طبق قانون به نویسندگان، هنرمندان و سایر پدیدآورندگان حمایت‌هایی در خصوص مخلوقات مربوط به حوزه‌های ادبی و هنری اعطا می‌کند. این رشته حقوق مجریان و تولیدکنندگان صورت نگاشته‌ها و سازمان‌های پخش که وابسته به حقوق مالکیت ادبی و هنری است را هم در بر می‌گیرد و حقوق مرتبط یا حقوق همجواز نامیده می‌شود. (صفایی، ۱۳۷۵، ص ۶۴) این حقوق یکی از دو بخش حقوق مالکیت فکری است که هدف آن حمایت و حفاظت از آثار ادبی، هنری و علمی می‌باشد. این حق که از آن به حق مؤلف نیز تعبیر می‌شود شامل مجموعه

^۱. وقتی اختلافی بین دو دولت ایجاد می‌شود اگر ادعای آنها مبتنی بر قواعد حقوقی باشد جنبه حقوقی دارد و اگر دعاوی طرفین و یا لاقلاً یکی از آنها منطبق بر موازین حقوقی و قواعد بین‌المللی نباشد، جزء اختلافات سیاسی است.

^۲. البته تصریح به حقوقی بودن اختلاف، بیشتر برای متمایز کردن آن از اختلافات سیاسی است که حل و فصل آنها در چارچوب رسیدگی‌های قضایی و قواعد حقوقی صورت نمی‌گیرد.

^۳. در کشورهای انگلیسی زبان و آمریکا واژه «Copy right»، به معنای حق تکثیر، در آلمان واژه «Urheberrecht» که به معنای «حق نویسندگان» است و واژه «Droit dauteur» در فرانسه در معنا و به جای مالکیت ادبی و هنری استفاده می‌شود.

^۴. Literary And Artistic Work Right

تألیفات و آثار هنرمندان و نویسندگان و تمامی آثار ادبی و هنری است که در تعریف آن می توان گفت حق پدید آورنده اثر علمی، ادبی و هنری در نامیده شدن اثر به نام او و نیز حق انحصاری وی در تکثیر، تولید، عرضه، اجرا، بهره برداری و... از اثر خود می باشد. (گر باود، ۱۳۸۰، ص ۵۰)

بر اساس ماده ۱ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ از نظر این قانون «به مؤلف و مصنف و هنرمند، پدیدآورنده و به آنچه از راه دانش یا هنر و یا ابتکار آنان پدید می آید بدون در نظر گرفتن طریقه یا روشی که در بیان و یا ظهور و یا ایجاد آن به کار رفته اثر اطلاق می شود.» همان گونه که از تعاریف ارائه شده استنباط می شود حق مؤلف شامل دو حق فکری (معنوی) و مادی یا مالی و اقتصادی است. حق فکری حقی است که پدیدآورنده را قادر می سازد جهت حفاظت از ارتباط شخصی بین خود و اثر منتشره اش، اقدامات خاصی را اتخاذ کند. مثلاً تنها خود او می تواند به عنوان پدیدآورنده اثر نام برده شود و یا اجازه انتشار آن را داده یا مانع نشر آن شود و یا جلوی تحریف آن را بگیرد، در حالی که حق مادی، جنبه بهره برداری مالی و تحصیل منفعت تجاری را در نظر دارد، به این معنا که مشارالیه می تواند آن را نزد عموم عرضه نماید. حق اخیر بر خلاف حق فکری، قابل انتقال و معامله است. (آندره موریو، ۱۳۶۰، ص ۵) در حقوق آمریکا نیز کپی رایت نوعی حمایت قانونی از آثار ادبی و هنری اصیل تعریف شده است، و بر این فرض استوار است که هیچ یک از دارایی های فرد به اندازه محصولات فکری اش مختص او نیست، در این سیستم، کپی رایت زمانی موجودیت می یابد که مؤلف بتواند کلمات و واژه های خود را به طور محسوس مرتب کرده و به شکل مکتوب درآورد؛ مثل زمانی که یک کتاب یا مقاله با ماشین تحریر، دست

نوشته یا دیکته نوشته شود. (لایقی، ۱۳۸۱، ص ۳۴ و ۳۵) با توجه به تعاریف فوق می توان گفت که حق پدیدآورنده (حق مؤلف) عبارت است از حق مشروع و قانونی و دارای ضمانت اجرایی که برای حفظ حقوق مادی و معنوی پدیدآورنده و بهره برداری از این حقوق به پدیدآورنده آثار اصیل و ابتکاری تعلق می گیرد. این حق شامل دو بخش متمایز می باشد: حقوق مادی و حقوق فکری پدیدآورنده اثر. حقوق مادی اعطایی به مؤلف حق مالکیتی است که به لحاظ زمانی محدود است و به وسیله پدید آورنده، همانند سایر دارایی های مادی قابل انتقال یا واگذاری به غیر می باشد.

بخش پنجم: حقوق مالکیت صنعتی

حقوق مالکیت صنعتی و تجاری یکی از دو شاخه مهم حقوق مالکیت فکری است. مالکیت فکری به طور کلی مالکیت ناشی از فعالیت ها و تراوشات فکری در زمینه های صنعتی و تجاری علمی، ادبی و هنری است. (امانی، ۱۳۸۳، ص ۲۵) حقوق مالکیت فکری از دیر باز به دو شاخه حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مالکیت صنعتی تقسیم شده است. حقوق مالکیت صنعتی مربوط به استفاده مادی و فکری از آثار فکری در زمینه های مختلف صنعت و تجارت می باشد. این رشته از حقوق مالکیت فکری در اغلب کشورها و موافقت نامه های بین المللی حقوق مالکیت صنعتی شامل حوزه های اختراعات، طرح های صنعتی، طرح ساخت مدارهای یکپارچه الکترونیکی، گونه های جدید گیاهی، علائم و اسامی تجاری، نشانه های مبدأ جغرافیایی و جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه است.

این حق مالکیت شامل اختراعات و طراحی های صنعتی است. اختراعات شامل راه حل های جدید و مسائل فنی و طراحی های صنعتی به خلاقیت های زیبا شناختی که تعیین کننده ی ظاهر محصولات صنعتی است مرتبط می شود.

بخش ششم: انواع مالکیت های تجاری و صنعتی

۱. اسم تجارتي

۲. علامت تجارتي

۳. اسرار تجارتي يا حفاظت از اطلاعات افشاء شده

۴. حق اختراع

۵. نشانه های جغرافیایی

۶. طراحی های صنعتی

۷. حق سرقتی و حق کسب و پیشه و تجارت

• اسم تجارتي

عنوانی است حاکی از شهرت تاجر که او را تحت آن عنوان معرفی و مشهور می کند. این عنوان ممکن است نام خانوادگی خود تاجر و یا یک اسم فانتزی باشد. برای مثال: محمدی، ایران خودرو، سامسونگ و... تفاوتی که اسم تجارتي با ثبت تجارتي دارد این است که اسم تجارتي فقط مربوط به شهرت تاجر است که تحت آن عنوان خود را معرفی می کند اما ثبت

تجارتی مربوط به شناسایی تاجر و همچنین وضع تجاری اوست. (ستوده تهرانی، ۱۳۸۸، ص ۱۲۳) طبق ماده ۵۷۶ قانون تجارت ثبت اسم تجاری اختیاری است مگر مواردی که قوه قضاییه ثبت آن را الزامی کند. اسم تجاری ثبت شده را شخص دیگری نمی تواند در همان محل اتخاذ کند هر چند که نام خانوادگی فرد همان اسم تجاری ثبت شده باشد.^۱ همچنین اسم تجاری قابل انتقال بوده و مدت اعتبار آن از تاریخ ثبت ۵ سال و قابل تمدید می باشد.^۲

• علامت تجاری

مطابق ماده ۱۴ قانون علایم تجاری اختراعات مصوب ۱ تیر ۱۳۱۰ علامت تجاری عبارت است از هر نوع علامت، حرف، عبارت، تصویر، مهر و ... که تاجر یا تولید کننده از این وسیله برای معرفی اجناس خود و تمییز آن با اجناس سایر تجار استفاده می کند. علامت تجاری باید تازگی داشته و تکراری نباشد و همچنین نباید گمراه کننده باشد برای مثال برای پارچه ی نخی نمی توان علامتی به عنوان ابریشم بافت انتخاب نمود زیرا ممکن است مشتری تصور کند که پارچه مزبور ابریشمی است. علامت تجاری همچون اسم تجاری قابل انتقال بوده اما مدت اعتبار آن از تاریخ ثبت در اداره ثبت شرکت ها ۱۰ ساله و قابل تمدید می باشد. (همان، ص ۱۶۳)

^۱ ماده ۵۷۸ - اسم تجاری ثبت شده را هیچ شخص دیگری در همان محل نمی تواند اسم تجاری خود قرار دهد ولو اینکه اسم تجاری ثبت شده با اسم خانوادگی او یکی باشد.

^۲ ماده ۵۷۹ - اسم تجاری قابل انتقال است.

ماده ۵۸۰ - مدت اعتبار ثبت اسم تجاری پنج سال است.

• اسرار تجارتي

اسرار تجارتي هر فرمول يا رويه، طرح، ابزار و يا مجموعه اطلاعاتي است كه در يـك كسب و كار براي به دست آوردن مزيتي نسبت به رقبا (تحت عنوان اسرار تجارتي و يا اطلاعات افشا نشده) مورد استفاده قرار مي گيرد. هر شركتي مي تواند از اطلاعات محرمانه خود از طريق قرار داد هاي عدم افشا با كاركنان خود حمايت به عمل آورد. قوانين مربوط به حفاظت از اطلاعات محرمانه عملاً اجازه حق انحصار دائمي به دارنده ي آن در بهره برداري از اطلاعات مذكور را مي دهد به همين دليل در كشورهايي كه اين اطلاعات افشا نشده يا اسرار تجاري به رسميت شناخته مي شوند، پديد آورنده اطلاعات مزبور حق دارد از آن به عنوان يـك دانش خاص و به عنوان يـك مالـكيت فكري، تحت عنوان اسرار تجاري يا اطلاعات افشا نشده حمايت به عمل آورد. (قـمـي، ص ۳)

• حق اختراع

مجموعه حقوق انحصاري است كه يـك دولت به ثبت كننده اختراع در قبال افشاي اختراع او به وي اعطا مي كند. رويه هاي اعطاي ورقه ثبت اختراع، الزامات متقاضي ثبت اختراع و دامنه حقوق انحصاري ناشي از اختراع ثبت شده در كشورهاي مختلف متفاوت است در ايران براي آنكه يـك اثر اختراع تلقى شده و قابل ثبت در ورقه ثبت اختراع باشد بايد تـوامان داراي سه ويژگي جديد بودن^۱، داراي جنبه ي ابداعى بودن^۲ و كاربرد صنعتي^۳ داشتن باشد.

۱. يعنى در فن يا صنعت قبلا پيش بيني نشده باشد.

۲. يعنى براي هر فرد داراي مهارت معمولي بديهي و آشكار نباشد.

۳. در رشته اي از صنعت قابل استفاده باشد.

مطابق ماده ۲۶ قانون ثبت علائم و اختراعات ایران، هر قسم اکتشاف یا اختراع جدید در شعب مختلف صنعتی یا کشاورزی بر حسب تقاضای مخترع حداکثر (۲۰ سال) به کاشف یا مخترع آن حق انحصاری می دهد که بر طبق شرایط و در مدت مقرر در این قانون از اکتشاف یا اختراع خود استفاده نماید مشروط به آنکه اکتشاف یا اختراع مذکور مطابق مقررات این قانون در اداره ی ثبت اسناد تهران به ثبت رسیده باشد. ثبت اختراع در ایران اختیاری است ولی اختراع در صورتی مورد حمایت قرار می گیرد که طبق شرایط مندرج در قانون از قبیل تسلیم اظهار نامه به اداره ثبت علائم تجاری و اختراعات و ثبت شدن اختراع در دفتر مخصوص و سایر ضوابط مقرر در قانون ثبت علائم و اختراعات باشد.

• نشانه های جغرافیایی

ماده ۱ قانون حمایت از نشانه های جغرافیایی، نشانه جغرافیایی را این گونه تعریف می کند: «نشانه جغرافیایی نشانه ای است که مبدأ کالایی را به قلمرو، منطقه یا ناحیه ای از کشور منتسب می سازد، مشروط بر این که کیفیت و مرغوبیت، شهرت یا سایر خصوصیات کالا اساساً قابل انتساب به مبدأ جغرافیایی آن باشد.» اینکه علامتی به عنوان نشانه جغرافیایی به کار رود بستگی به ادراک مصرف کننده و قانون آن کشور دارد. استفاده از نشانه های جغرافیایی در مورد محصولات کشاورزی کاربرد بسیاری دارد، البته این بدین معنا نیست که استفاده از نشانه های جغرافیایی محدود به محصولات کشاورزی است.

• طراحی های صنعتی

طرح صنعتی یک هنر کاربردی است که به وسیله آن جنبه های زیبایی شناختی و کاربردی محصول برای بازار پسندی و تولید، بهبود پیدا می کند. بنابراین نقش طراح صنعتی یافتن و اجرای راه حل های مبتنی بر طراحی در قبال مسائل مهندسی، بازاریابی، و فروش است. طرح های صنعتی در مورد انواع بسیار زیادی از محصولات صنعتی و دستی کاربرد دارد. از وسایل فنی پزشکی گرفته تا ساعت، جواهرات و سایر کالاهای لوکس یا وسایل خانگی، برقی یا منسوجات، طرح های صنعتی به نوعی وجود دارند. برای ثبت طرح صنعتی، بایستی اظهارنامه ثبت طرح صنعتی تنظیم و به اداره مالکیت صنعتی تسلیم شود. این اظهارنامه، همراه با نقشه، عکس و سایر مشخصات گرافیکی کالا که تشکیل دهنده طرح صنعتی هستند و ذکر نوع فرآورده هایی که طرح صنعتی برای آنها استفاده می شود، خواهد بود.

• حق سرقتی، حق کسب و پیشه و تجارت

آخرین بحث در باب مالکیت صنعتی حق سرقتی، کسب و پیشه و تجارت است. مفهوم سرقتی اولین بار در عرف پدیدار شد و به نوعی این مفهوم زاده ی عرف است. درست است که سرقتی اولین بار در عرف بوجود آمد و قانون گذار به دلیل استعمال کثیر در عرف به آن مشروعیت بخشید اما عرفی بودن سرقتی موجب نمی شود تعریفی که مقنن از سرقتی ارایه می دهد همان معنای عرفی آن باشد. ارایه تعریف واحد از سرقتی به دلیل تغییر متعدد قوانین در باب موجر و مستاجر نه تنها دشوار بلکه غیر ممکن است و حتی با توجه به اینکه در قانون روابط مالک و مستاجر مصوب ۷۶ حق کسب و پیشه و تجارت و سرقتی تحت عنوان سرقتی (به معنای عام) استعمال می شود مرزبندی میان این دو مفهوم متفاوت، دشوار است. در مورد

اغلب این موضوعات علاوه بر حمایت‌های داخلی که در قوانین بیشتر کشورها وجود دارد کنوانسیون‌های متعدد بین‌المللی در خصوص حمایت و ثبت بین‌المللی منعقد شده‌اند که غالباً تحت مدیریت سازمان جهانی مالکیت فکری^۱ قرار دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

• نتیجه‌گیری

در قلمرو حقوق مالکیت معنوی، قوانین تقنین یافته به میزان لازم و کافی نبوده است لذا ابعاد گسترده‌ای از حقوق عامه جامعه در معرض خطر و تهدید توسط دیگران قرار دارد. نظام حقوقی ایران در خصوص مالکیت معنوی جنبه پویایی و فعال و پیشرو ندارد و بیشتر حالت ترجمه‌ای و وارداتی دارد و کمتر با نگرش فقه سنتی بدان نگریده شده است. اصولاً افرادی که صاحب آثار فکری و ذهنی هستند با دغدغه‌هایی مواجه می‌شوند که یکی از بارزترین آنها، میزان و نوع حمایت کشور از آثار آن‌هاست. از این روی، بسیاری از کشورها در جهان از جمله ایران به این دغدغه صاحبان اثر اهمیت می‌دهند و با وضع قوانینی سعی بر دفاع از حقوق آن‌ها دارند. چرا که با تکیه بر این قوانین می‌توان از تضییع حقوق این افراد از طریق تقلب، استفاده بدون مجوز از آثار فکری و هر گونه اقدامات غیر قانونی در این زمینه جلوگیری کرد. قوانین حمایتی در زمینه حقوق مالکیت‌های فکری و معنوی در سطح کشور و بین‌المللی به شرح ذیل می‌باشند: یک - قوانین داخلی که عبارتند از: قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای،

^۱. WIPO: World Intellectual Property Organization

قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، قانون جرایم رایانه‌ای، قانون تجارت الکترونیکی، قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات، قانون اصلاح ماده (۱۲) قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸، مقررات و ضوابط شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای، لایحه قانونی تشکیل شورای عالی انفورماتیک کشور، قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده همکاری در ثبت اختراعات. دو - آیین‌نامه‌ها که عبارتند از: آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۱ قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، آیین‌نامه اجرایی مواد (۲) و (۱۷) قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای، آیین‌نامه اجرایی قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری (اصلاحی ۱۳۹۲.۸.۱۱)، فهرست مصادیق محتوای مجرمانه موضوع ماده ۲۱ قانون جرایم رایانه‌ای، آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون تجارت الکترونیکی (گواهی الکترونیکی)، آیین‌نامه اجرایی ماده (۴۸) قانون تجارت الکترونیکی، آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات، آیین‌نامه ساماندهی فعالیت پایگاه‌های اطلاع‌رسانی (سایت‌های) اینترنتی ایرانی، آیین‌نامه ساماندهی و توسعه رسانه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی دیجیتال، آیین‌نامه نحوه اجرای فعالیت‌های مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور. سه - کنوانسیون‌ها و مقررات خارجی که عبارتند از: قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی، موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (تریپس)، موافقت‌نامه لیسبون، موافقت‌نامه مادرید

راجع به ثبت بین‌المللی علائم، پروتکل مربوط به موافقت‌نامه مادرید راجع به ثبت بین‌المللی علائم، معاهده برن.

مجموعه قوانین مالکیت فکری و مالکیت معنوی، مالک خود را قادر می‌سازد تا جهت حفاظت از مالکیت خود، اقدامات خاصی را اتخاذ کند. به آن دسته از مالکیت‌ها که جنبه بهره‌برداری مالی را شامل می‌شود مالکیت مادی گفته می‌شود. همچنین این حقوق مالکیت فکری بر مبنای مصادیق مورد حمایت به دو بخش عمده مالکیت ادبی هنری و مالکیت صنعتی تقسیم می‌شود. در حوزه مالکیت معنوی شرایطی پیش می‌آید که با مالکیت مشاعی مواجه می‌شویم. در این خصوص نظام حقوقی ایران رویکردی بدین نحو دارد. قواعد عام حقوق مدنی در این خصوص وجود دارد و در نهایت می‌توان بیان داشت که احکام و آثار وضعیت مالکیت مشاعی در مالکیت فکری در نظام حقوقی ایران، تابع قوانین حوزه حقوق مدنی است و قانون مدنی پیشتر توانسته است این موضوع را رفع و حل و فصل نماید. درباره رابطه‌ی بین موضوع مالکیت فکری و دارنده آن، نظریات مختلفی وجود دارد. منصرف از نظریاتی که اصولاً خود موضوع و این رابطه را منطبق با نظام حقوقی اسلام نمیدانند و دلایل سستی در این خصوص ارایه می‌کنند؛ باید گفت در این خصوص دو نظریه وجود دارد: نظریه حق مالکیت و نظریه حق مالی. در هر دو نظریه، حقوق مدنی رویکردش در خصوص مالکیت مشاعی در حوزه مالکیت فکری، از همان قواعد عام تبعیت می‌نماید و بیان میدارد که هر قانونی که در خصوص مالکیت مشاع وجود دارد، به همان شکل در حوزه مالکیت فکری جاری و ساری می‌باشد. قواعد عام حقوق مدنی در خصوص مالکیت مشاعی در مالکیت فکری هم به طور عام راه دارند و احکام و آثار مالکیت مشاعی در حوزه مالکیت فکری نیز حاکمیت دارد و هر

آنچه احکام و آثار در خصوص مالکیت مشاعی در حوزه حقوق مدنی می توان جاری و ساری ساخت در حوزه حقوق مالکیت فکری با توجه به مفهوم مشترک مال و مالکیت در حوزه حقوق مالکیت فکری و حوزه حقوق مدنی، میتوان جاری نمود. علی رغم قواعد و مقررات و قوانین عام حقوق مدنی و حقوق مالکیت فکری، قانون گذار بی توجه به امر مال مشاع در حوزه مالکیت فکری نبوده است و در خصوص آن اشارات و بیاناتی داشته است. در حوزه مالکیت ادبی و هنری قانونگذار کشورمان در ماده ۶ قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان سال ۱۳۴۸ در ماده ۶ مقرر می دارد که: اثری که با همکاری دو یا چند پدیدآورنده به وجود آمده باشد و کار یکایک آنها جدا و متمایز نباشد، اثر مشترک نامیده می شود و حقوق ناشی از آن حق مشاع پدید آورندگان است. همچنین ماده ۱۱ آیین نامه اجرایی مواد ۱۷ قانون حمایت از پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای نیز مقرر می دارد که: هرگاه اشخاص متعدد در پدید آوردن نرم افزار مشارکت داشته باشند، چنانکه سهم مشارکت هر یک از پدید آورندگان نرم افزار مشخص باشد، حقوق مادی حاصل از آن، به نسبت مشارکت به هر یک تعلق می گیرد و در صورتی که کار یکایک آنان جدا و متمایز نباشد، اثر مشترک نامیده می شود و حقوق ناشی از آن حق مشاع پدیدآورندگان است. به نظر می رسد معیار شناسایی اثر مشترک قابلیت تعیین و تشخیص سهام مشارکتی پدید آورندگان باشد. ولی باید توجه داشت معیار صحیحتر با توجه به قوانین سایر ممالک توجه به همکاری مشترک و هم فکری و خلاقیت در ایجاد اثر می باشد و این که اثر نمایانگر شخصیت پدیدآورندگان باشد. همچنین باید بیان نمود که با توجه به قوانین ماهوی که در این زمینه وجود دارد ولی با این حال باید بیان نمود که من جمله فقر قانون گذاری در این زمینه مشکلات زیادی را به وجود می آورد که رجوع به قواعد عام گاهی اوقات این چالش ها را عمیق تر می سازد و لزوم قانون گذاری در

• پیشنهادات

این زمینه امری اجتناب ناپذیر می نماید می نماید. همچنین در خصوص قواعد شکلی در این خصوص بایستی بیان نمود که یکی از قواعد شکلی و عرفی که در زمینه مالکیت مشاعی در حوزه مالکیت فکری وجود دارد قراردادهای سفارش ساخت در دارایی های مشاع فکری است که در تبیین این قراردادها، قواعد شکلی و عرفی نیز در این خصوص بیان شده است.

با توجه به مطالبی که در این پژوهش از جنبه های نوآورانه و مبتکرانه بیان گردید میتوان مجموعه ای از پیشنهادات را جهت ارتقای این حرکت نوین بیان نمود تا بتوان این رویکرد جدید را تقویت نمود و بتوان از همه ظرفیتهای این قانون استفاده نمود. پیشنهاد میگردد به قوه قضائیه تا در مورد این قانون از رویکردهای پژوهشی بیشتری استفاده نماید تا بتواند مرزهای گسترده تری در اجرا و عملکرد این قانون جدید ایجاد نماید. مهمترین پیشنهاداتی که در این موضوع می توان بدانها اشاره نمود اصلاح مجموعه قوانین زیر در حوزه حقوق مالکیت فکری و ادغام آنها با حقوق مالکیت مشاعی می باشد که قانون گذار بدانها توجه لازم را ننموده است. مجموعه قوانین مالکیت فکری در بخش داخلی که نیاز به اصلاح و انطباق با مفهوم مالکیت مشاعی دارند به شرح زیر می باشد. قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای، قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری، قانون تجارت الکترونیکی در مجموعه قوانین مالکیت فکری، قانون حمایت از شرکت ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری ها و اختراعات، قانون اصلاح ماده (۱۲) قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸، مقررات و ضوابط شبکه های اطلاع رسانی رایانه ای، لایحه قانونی تشکیل شورای عالی انفورماتیک

کشور، قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و در نهایت قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به معاهده همکاری در ثبت اختراعات. مجموعه قوانین بیان شده نیاز است تا با مفهوم مالکیت مشاعی که در خصوص موضوع هر یک وجود دارد، انطباق و ارتقا و اصلاح یابد تا بتوان از قواعد و قوانین خاص و مشخصی در خصوص آنها استفاده نمود. همچنین در مبحث مالکیت فکری علاوه بر قوانین آیین نامه هایی هم به تصویب رسیده که نیاز به اصلاح و انطباق با مفهوم مالکیت مشاعی دارند و به شرح زیر می باشد: آیین نامه اجرایی ماده ۲۱ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان، آیین نامه اجرایی مواد (۲) و (۱۷) قانون حمایت از حقوق پدیدآوردندگان نرم افزارهای رایانه ای، آیین نامه اجرایی قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری (اصلاحی ۱۳۹۲.۸.۱۱)، آیین نامه اجرایی قانون حمایت از شرکت ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری ها و اختراعات و در نهایت آئین نامه نحوه اجرای فعالیت های مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور.

همچنین به نهادهای آموزشی و پژوهشی، اعم از وزارتخانه های علوم و سازمانهای ذیربط و دانشگاه ها و نهادهای پژوهشی قوه قضائیه و مجریه و مقننه پیشنهاد می گردد تا با توسعه مفاهیم حوزه حقوق مالکیت فکری در استغنای مفاهیم حقوقی در این حوزه کوشش نمایند و به مفهوم مالکیت مشاعی در ابعاد مختلف در این خصوص توجه و دقت نظر بیشتری داشته باشند.

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

۱. امامی، ح. ۱۳۷۷. حقوق مدنی، جلد چهارم. تهران: انتشارات کتابفروشی اسلامیه، چاپ پانزدهم.
۲. امامی، ت. ۱۳۸۳. قوانین و مقررات حقوق مالکیت فکری (ملی و بین‌المللی) با مقدمه و توضیح. تهران: انتشارات بهنامی، چاپ اول.
۳. انصاری، ب. ۱۳۸۱. مسئولیت مدنی رسانه‌های همگانی. تهران: انتشارات معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات ریاست جمهوری، چاپ اول.
۴. لایقی، غ. ۱۳۸۱. کپی‌رایت در کشورهای پیشرفته صنعتی. چاپ اول، تهران: انتشارات خانه کتاب
۵. وکیل، ا. ۱۳۸۳. حمایت از مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت و حقوق ایران. تهران: انتشارات مجد، چاپ اول.
۶. آندره موریو. ۱۳۶۰. حقوق معنوی پدید آورنده اثر. ترجمه: کیوان آذری، نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۲۲، تیرماه ۶۰.
۷. سلیمانی، غ. ۱۳۸۹. ماهیت بازارهای خاکستری. بررسی‌های بازرگانی، شماره ۴۴.

۸. شیخی، م. ۱۳۸۸. ضمانت اجراهای گمرکی نقض حقوق مالکیت صنعتی: مطالعه تطبیقی، پژوهش نامه بازرگانی» شماره ۴۱.
۹. عامری، م. ۱۳۸۶. فیصل جستاری پیرامون مقررات تریپس و برخی از جنبه های اقتصادی آن، مجله پژوهش حقوق و سیاست، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۲۳، سال نهم.
۱۰. قاسمی، ع. ۱۳۸۲. حمایت از حقوق پدیدآورندگان طرح های صنعتی. پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱. صادقی، م و شیخی، م. ۱۳۸۹. رساله دکترا ضمانت اجراهای حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران، فرانسه و اسناد بین الملل.

(ب) منابع لاتین

۱۲. Brand, E., and Brand, V. 2003. The impact of gray marketing/parallel importing on brand equity and values, *European Journal of Marketing* Vol. 37 No. 10
۱۳. Berman, B., 2004. "Strategies to Combat The Sale of Gray Market Goods". *Business horizons* July – August 51-60 4/47.